

משמר העמק

מ פ ר ט ט כ ו י	
שם במקור	San Michele ←
שם צופן	← מיכל
שנה בנייה	← 1947
סוג כלי השיט	← ספינת משא מעץ, בחרטום מחסן מגורי המלחים, מתחתיו מחסן השרשרת ומחסן ארוך עד הגשר. מעל חדר המכונות 4 קבינות. אורך 140 רגל; רוחב 28 רגל; עומק 14 רגל
תפוסה/הדחק	← 402 טון לפי מסמכי חבי ללוידיס. 650 טון לפי גירסת דוד איזון
הנעה	← מנוע דיזל גרמני משזמש
מהירות	← 7 קשרים

ההיסטוריה של הספינה: ספינה חדשה שבנייתה הסתיימה באיטליה שנה אחת לפני ההפלגה. הפליגה כמה פעמים לצפון אפריקה עם דגל איטלקי והובילה מטעני מזון וירקות.

רכש והכנה

המזסד לעלייה ב.	הרוכש:
איטליה, מבעלי מספנת M. Starita.	מקום הכישה:
לא ידוע.	גילוי בריטי בשלב זה:
נאפולי.	נמל הכנה:
פועלים איטלקים ומלווי הספינה.	צוות הכנה:
מדור המלחים בחרטום הפך למחסן מזון, נבנה מטבח ומבנה שירותים נוסף. נבנו 800 מ'טות במחסן, חדר האוכל הפך לבית חולים. הובאו מזון ל-14 יום, ו-24 טון מים.	ארגון הספינה להפלגה:

צוות ומלווים

דוד איזון – פליים.	מפקד הספינה:
טדי רוזנפלד – מתנדב אמריקני.	מלווה:
בני ברקוביץ, יוכבד יהל.	גדעונים:
מכשיר צבאי, כנראה היה מורכב בטנק.	מכשירי קשר:
איטלקי.	רב חובל:
מכונאי ראשון, היה בהפלגת ירושלים הנצורה; מכונאי שני, מלחים – כולם איטלקים.	צוות הספינה:

העלאת המעפילים

ב-10 באפריל, הפליגה מהנמל אל הים הפתוח. שם פגשה ספינת דיג שהביאה את המזון וכלי האוכל, וכן קבוצת טריפוליטנים ששימשו אחר-כך סדרנים על הספינה. תוך כדי הפלגה סודרו המחסנים, והספינה הגיעה למקום ההעמסה ב-11 באפריל בלילה.	נתיב שיט לנמל ההעמסה:
לה-סיטה, צרפת.	נמל ההעמסה:
לא התערבו.	יחס שלטונות:
782.	מספר המעפילים:
ממקומות שונים. מהם 48 תינוקות עד גיל שלוש, 150 ילדים עד גיל עשר;	מוצא ושיך תנועות:
כ-100 נשים הרות; היתר בגילים שונים.	

ההעלאה: בשעות הלילה בספינת דיג, 100 איש בכל הפלגה, אל הספינה שעגנה 600 מ' מהחוף. לפנות בוקר, כשעלו כבר 700 איש, נתקבלה הוראה להסתלק ולחזור בערב לקחת את היתר. ב-12 באפריל חזרה הספינה להמשך ההעמסה.

ארגון הספינה: נקבעו עובדי ניקיון, סדרנים יוצאי טריפולי ומחלקי מזון. קבוצת צעירים מפלין סייעו בתקשורת בין האנשים.

ההפלגה

תאריך הפלגה ושעה: 14 באפריל 1948.

נתיב ההפלגה: ברגע האחרון הובאו ספרי נווט, והספינה יצאה ללא בעיות, דרך מיצר מסינה, כרתים קפריסין, חופי הארץ.

אירועים בדרך: שלושה ימי סערה ביציאה ממיצר מסינה, תקלות בחלוקת המים לאנשים בגלל בעיות טכניות. במרחק 100 מיל מקפריסין הגיעה הוראה להיפגש עם 'נחשון' ליד כרתים כדי לסייע לה במים עבור המנוע, וכן להעביר ממנה 500 איש. מפקדי הספינה חשיבו כי הדבר ניתן להיעשות רק יממה לפני ההגעה לארץ, בגלל מצבו הגרוע של המנוע. בסופו של דבר לא התבצעה ההעברה בגלל מטוס בריטי שהופיע.

עימות עם הבריטים

גילוי ולינוי בריטי: במרחק 100 מיל מקפריסין הופיע מטוס ארבעה-מנועי שהמשיך ללוות את הספינה. כשעתיים אחר-כך הופיעה משחתת שליוותה בדרך לחיפה. בדרך נוספו משחתות, וחלקן התחלפו ביניהן.

חכנות לעימות והוראות: נתקבלו הוראות חד משמעיות לא להגיע לעימות אלא רק להתנגד פסיבית. הסיבה – הרכב המעפילים: כ-100 נשים הרות וילדים רבים. למפקד היה אקדח פ.ג. עם שבעה כדורים.

העימות: כאשר החלו המשחתות ללוות, הוחלט לשנות נתיב לחיפה. בקרבת חיפה הוקטנה המהירות לשניים-שלושה קשרים. במרחק שלושה מיל מחיפה נצמדו המשחתות משני הצדדים, ומלחים וחיילים בריטים עלו על הסיפון ותפסו את הגשר. המכונאים עזבו את חדר המכונות וכיבו את המנוע, לפי ההוראות שקיבלו. כשהחל העימות נפסק הקשר, הסוללות נזרקו לים והמכשירים הוחבאו. כאשר כובה המנוע, גררו המשחתות את הספינה לתוך נמל חיפה.

חורדה: האנשים הועברו לצלבנית בריטית 'איג'קס' וממנה לספינת גירוש 'אמפייר ריוולי'.

חילוץ מלווים

הוראות וחכנות לחילוץ: לא הוכן סליק למלווים, המלווים עצמם עלו לספינה רק ערב ההפלגה. בדרך ניסו לאלתר מקום מסתור, אך לא היה ניתן בגלל סוג הספינה.

החילוץ: בסופו של דבר התערבבו המלווים עם המעפילים והצליחו לעלות עימם לספינות הגירוש. שם הצליחו להיחלץ ממחנה ההסגר, וכן חילצו את הצוות האיטלקי שהיה עימם, והוברחו לאחת מספינות ה'פאן' שעגנו בפמגוסטה.

תוצאות

נפגעים: אין.

לאן הגיעו המעפילים: לקפריסין.

ראובן אהרני

מטות תרן

ספינות ההעפלה והרכש
לאחר מלחמת העולם השנייה

המרכז לתולדות כוח המגן ה'הגנה'
ע"ש ישראל גילי

מיסודן של העמותות:

ארגון חברי ההגנה • אגודת דור הפלמ"ח • יד טבנקין

ראובן אהרני

מטות תרן

ספינות ההעפלה והרכש
לאחר מלחמת העולם השנייה

המרכז לתולדות כוח המגן ה'הגנה'
ע"ש ישראל גלילי

מיסודן של העמותות:

ארגון חברי ההגנה • אגודת דור הפלמ"ח • יד טבנקין

הספינה בפיקודו של דוד איזון, עם המלווה טדי דונפלד והאלחוטאים בני ברקוביץ ויוכבד יהל, הפליגה כשהיא נושאת על סיפונה 782 מעפילים. עם צאתה למסעה, שונה שמה ל"משמר העמק", שנקראה כך לציון הקיבוץ שהדף באותו החודש את ההתקפות העוות של צבא קאוקג'י.

על פי תכנית המסע צריכה היתה "משמר העמק" לאסוף אל סיפונה את מעפילי "נחשון", אולם ביום ה- 24 באפריל, יום שיחרורה של חיפה בידי ה"הגנה" ופינויה בידי הכוחות הבריטים, נעצרה "משמר העמק" על ידי המשחתת הבריטית "איג'קס", הובלה לנמל, ומעפיליה הועברו לאנית הגירוש "אמפייר ריוול", ומשם למחנה המעצר בקפריסין. (2)

דוד איזון

להלן עדותו של דוד איזון, מפקד הספינה, על אירועי המסע, כדלהלן:

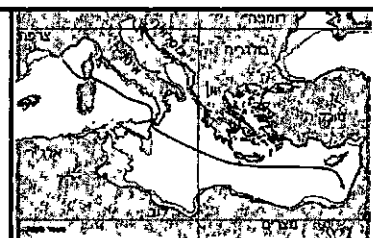
"...ללא התרעה מוקדמת, נמסר לי שעלי לצאת לנאפולי שבדרום איטליה ולקבל פיקוד על ספינת עץ בשם "סן מיקלה" שנרכשה ע"י המוסד לעליה והושקה כשנה קודם לכן. נפחה היה 650 טון... לאחר שכל עבודות ההכנה הסתיימו, יצאו לים ב-10 באפריל, ולמחרתו נפגשנו כמתוכנן עם ספינת דיג קטנה - "מריה כריסטינה", שהעבירה לנו כלי אוכל וציוד וכן קבוצה נפלאה של 23 עולים צעירים מטריפולי שנועדו לשמש כסדרנים במהלך ההפלגה... הגענו לצורך 'העמסה' של כ-800 מעפילים סמוך לעיירה פורמיה שבמפרץ גאטה. באמצעות ספינת דיג הובאו המעפילים לספינה ב'נגלות' של 100 איש מדי פעם. עם שחר עזבנו את המקום וחזרנו למחרתו בלילה, לאסוף עוד כ-70 איש. עם צאתנו לדרך החלו התקלות. מערכת המשאבות לאספקת מי השתיה קרסה... עם מהירות של כ-7 קשרים הגענו בצהרי היום למיצר מסינה כשבעת החציה הוכנסו המעפילים לבטן הספינה. לאחר שעברנו את המיצר, נקלענו לסערה מערבית חזקה שנמשכה שלושה ימים, ונסחפנו לכוון צפון מזרח. רק ביום השלישי נתגלה לנו החוף היווני וגילינו שאנו בפתחו של הים האדריאטי... בשלב הזה הופיע מטוס בריטי שלא עזב אותנו... עם ערב הופיעו גם שלוש משחתות, הקיפו אותנו ולאחר תמרונים סביבנו השתלטו על הספינה והחלו לגרור אותה לנמל חיפה. נמסר לנו ברשת ששם הספינה נקבע ל"משמר העמק" על שם הקרבות

"משמר העמק"

צרפת	ארץ המוצא:
לח-סינפון	נמל יציאה:
7.82	מס' עולים:
בני ברקוביץ	מלווה:
דוד איזון	ואלחוטן:
טדי דונפלד	תאריך הגעה:
יוכבד יהל	24.4.48
נתפסה	הערות:

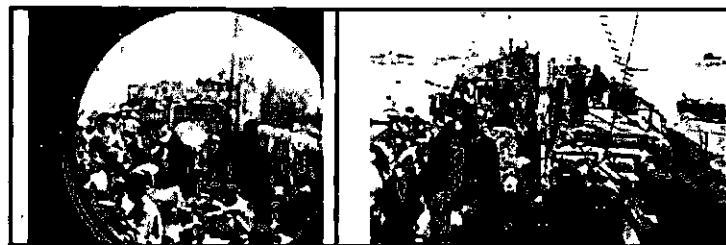

הספינה "משמר העמק"

מסלול "משמר העמק"

ביום ה-14 באפריל 1948 יצאה מנמל לה-סיוטה אשר בדרום צרפת, ספינת המשא "סן-מיכאל" (SAN MICHELE), ספינה חדשה בעלת נפח של 650 טון, אשר הפליגה מספר פעמים לצפון אפריקה, נושאת דגל איטלקי, והובילה מטעני מזון וירקות. הספינה אשר בנייתה הסתיימה כשנה קודם לכן, נרכשה באיטליה, על ידי אנשי "המוטר לעליה ב", מבעליה של מספנת "M. Starita". (1)

על סיפון "משמר העמק"

שהיו לפני כן עם נסיונו של קאוק'גי לכבוש את הישוב. הגענו לחיפה לאחר שיט בן 14 ימים. בחג הפסח, וביום שחרורה של העיר, וטרם הוכרז על הקמת המדינה. בעיר התנהלו עדיין קרבות והנמל היה מוצף פליטים ערבים שחיפשו דשרך להגיע ללבנון. לאחר שעברנו חיטוי של די.די.טי. העלו אותנו על אניות הגירוש והועברנו למחנות המעצר בקפריסין".

גורשו 785 מעפילי "משמר העמק"

בסוף גזרות הצבא נותרו את עזרתם ומלאה לערים הסגורות את חיפז, בהסגרות לרשותם טכנית הידו אחר, ממשיך השלטון הבריטי עצמו במדיניות הגירוש הכתובתה 227 המעטילים היהודיים.

ספירת המעטילים, משמר העמק, בת 350 חמונות נתגלתה אומלל בשעות הצוקר הגדרה ע"י אגרת משוית לבמל וישת בקדם שם הוכנו מבקד קרב סדורי הגירוש.

אגרת הסיון הבריטית, נ"ו קאמ"ל ולידה אגרת הגרש, אמסטרד ריימ"ל עננו ליד הרצת האש, שבתקופת למעלה מארבעים סגים מעל דמו קתנו בשם, מחו חיבורים" רעויה הסגים מלא קיבום, שדאמוסטר בהחטתהם והכו לבירת נ"ו ספירה שותקמורים לבמל.

עם הבאת סגים המעטילים לזמל, אמש בשעה 11 לט"ו, אהלו סגולת הגירוש השיגורות רשד המעטילים, שגלו שדו גורים, 306 גשים רשד ילדים, חוקבר לנאיה בגירוש אמסטרד ריבל" דרך אהלו חסמי, וחמישים שעל בני היחיד הבריטית, ש"ב חסמי, חקוקה סגית הגירוש בקתוקת.

סוף לחנות יצא אגרת המדום מהמל כדונה לקפריסין, תנאם רוסם לעושים במולקם דברי ערבות.

סגוב על גירוש מעפילי הספגה "משמר העמק"

שי חורב

נְתִיב בְּמִים עֲזִים

ההעפלה החלוצית ביבשה ובים

דניאל בר-אלי ביטון
ת.ד. 117 קיבוץ מעגן
עמק הירדן 1516000